

BEGRIPPEN EN METHODEN

Afval

Afval is volgens de Europese en Vlaamse wetgeving elke stof of elk voorwerp waarvan de houder zich ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen.

Agrobusinesscomplex (ABC)

Het agrobusinesscomplex (ABC) omvat de agrarische toelevering (bv. landbouwmachines) en agrarische tussenhandel, de landbouwsector (akkerbouw, tuinbouw en veeteelt), de verzamelende handel (bv. veilingen) en de voedingsindustrie (eerste en tweede transformatie). De visserij is niet opgenomen in het ABC.

Indeling ABC in vier sectoren

We bespreken de economische prestatie van het ABC op sectorniveau. We onderscheiden:

- land- en tuinbouw
- voedingsindustrie
- (agrarische) tussenhandel en verzamelende handel (in tabellen afgekort met 'handel'): de agrarische tussenhandel omvat de handel tussen agrarische toelevering en de land- en tuinbouwsector. De verzamelende handel brengt producten uit de land- en tuinbouwsector samen voor levering aan voedingsindustrie, groothandel of retail. De veilingen maken deel uit van de verzamelende handel.
- overige sectoren: dit omvat o.a. toelevering (excl. veevoeders, meegeteld in voedingsindustrie), productie van tabak, productie van textiel, machinebouw en veterinaire diensten.

Economische indicatoren ABC:

- aantal bedrijven:

Als bron voor het aantal bedrijven hanteren we het aantal btw-plichtige ondernemingen. Deze cijfers zijn afkomstig van de FOD Economie. Het aantal landbouwbedrijven is afkomstig van de landbouwstelling van de FOD Economie. De cijfers voor de sector voedingsindustrie verschillen van de cijfers van Fevia. Fevia gebruikt als bron de gedecentraliseerde RSZ-statistieken. Die omvatten het aantal bedrijven die minstens 1 werknemer tewerkstellen. Wij gebruiken het aantal bedrijven die een btw-aangifte indienen.

- omzet:

Als bron voor de omzet van de voedingsindustrie gebruiken we de omzetcijfers van Fevia, op basis van de FOD Economie. Voor de andere takken van het ABC gebruikten we de gegevens uit btw-aangiftes. Voor de land- en tuinbouw wordt de productiewaarde als benaderend equivalent voor omzet gebruikt (zie ook verder).

- investeringen:

Als bron voor de investeringen hanteren we de gemaakte investeringen door de btw-plichtige bedrijven. Deze gegevens zijn afkomstig van de FOD Economie. De beste inschatting voor de gemaakte investeringen in de land- en tuinbouw gebeurt op basis van de ingediende investeringsbedragen bij het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF). De land- en tuinbouwers die voor hun investeringen geen beroep doen op het VLIF, vallen buiten de scope.

- tewerkstelling:

We maken gebruik van de gecentraliseerde statistiek van arbeidsplaatsen van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ). Land- en tuinbouw omvat zowel het gemiddelde aantal voltijdse en deeltijdse arbeidsplaatsen (RSZ) als het aantal aangesloten zelfstandigen bij de RSVZ, vanwege het hoge aandeel zelfstandig tewerkgestelde land- en tuinbouwers in de totale tewerkstelling. Bij 'agrarische tussenhandel en verzamelende handel' en overige sectoren betreft het gemiddeld aantal deeltijdse en voltijdse arbeidsplaatsen op basis van de RSZ-gegevens.

- toegevoegde waarde:

Als bron voor de toegevoegde waarde gebruiken we de toegevoegde waarde berekend op basis van de btw-aangiftes bij de FOD Economie (verkopen min aankopen).

- handelsrelaties:

De meest tastbare relaties tussen de verschillende ABC-sectoren zijn de handelsrelaties in termen van aan- en verkopen. Deze worden in kaart gebracht aan de hand van de btw-listings, beheerd door de FOD Financiën. Hiermee krijgen we een idee van de grootteorde van de transacties tussen de verschillende schakels binnen het ABC.

Agrohandel

Onder agrohandel verstaan we de handel in landbouwgerelateerde ('agro') producten met andere landen. Landbouwgerelateerde producten is breed te begrijpen, ook niet-voedingsproducten zoals landbouwmachines, plantaardige vezels, enz. vallen hieronder. Ook de visserij maakt deel uit van de agrohandelscijfers.

Big data

Big data zijn een enorme hoeveelheid data (gestructureerd en ongestructureerd) die moeilijk te verwerken zijn met traditionele databank- en softwaretechnieken. Big data bieden bv. een schat aan informatie over consumenten en hun behoeften, onder andere via het online zoekgedrag en hun activiteiten op sociale media. Dat kan voor marketingdoelstellingen worden ingezet om te voorspellen waar een consument nood aan heeft, op welk tijdstip en op welke locatie.

Bodemerosie

Bodemerosie is een proces waarbij bodemdeeltjes losgemaakt en verplaatst worden door water, wind of bodembewerking. Bodemerosie vermindert de bodemvruchtbaarheid en de opbrengsten op lange termijn, draagt bij tot het ontstaan van modderstromen en overmatige ruimings- en baggerspecie.

Boerenmarkten

Markten waarop de landbouwer zijn producten rechtstreeks aan de consument verkoopt. De website van VLAM 'Recht van bij de boer' geeft geen integrale lijst van boerenmarkten weer. VLAM vermeldt enkel boerenmarkten die zichzelf registreren of die producenten als verkooppunt aangeven. Niet alle boerenmarkten zijn dus te traceren via deze bron en het aantal vermelde (boeren)markten op de site kan per maand wat verschillen. Aan de hand van een screening van de op de site van VLAM vermelde bedrijven stelden we een lijst van markten en boerenmarkten op waar landbouwers met hun waren staan. Deze lijst werd nog aangevuld met gegevens die we online traceerden over boerenmarkten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

CSA-bedrijven

Community supported agriculture of gemeenschapslandbouw is een vorm van samenwerking tussen burgers en lokale landbouwers. Burgers betalen jaarlijks een bijdrage om de productiekosten van het landbouwbedrijf te kunnen dekken. In ruil krijgen ze een deel van de opbrengst. Als basis voor de cijfers in het rapport namen we bedrijven die online getraceerd kunnen worden via het CSA-netwerk. Daarnaast starten ook CSA-bedrijven op die niet aangesloten zijn bij het CSA-netwerk omdat het geen verplichting is voor bedrijven om zich aan te sluiten bij het CSA-netwerk. Van deze laatste bedrijven ontbreken de gegevens.

Cultuurgrond

De oppervlakte cultuurgrond wordt ingedeeld in vier grote bestemmingen: akkerbouwgewassen, tuinbouwteelten, voedergewassen en andere.

Onder akkerbouw worden volgende teelten geklasseerd: granen voor de korrel, droge peulvruchten, nijverheidsgewassen (suikerbieten, cichorei, vezelvlas, oliehoudende gewassen, geneeskrachtige en aromatische planten en kruiden, landbouwzaden en andere nijverheidsgewassen) en aardappelen.

De voedergewassen omvatten voederbieten, andere wortel- en knolgewassen, voedermaïs, andere eenjarige voedergewassen dan maïs, meerjarige voedergewassen (klaver, luzerne en andere), tijdelijk en blijvend grasland.

Tuinbouwteelten zijn groenten, fruit, sierteelt en tuinbouwzaden en -plantgoed, zowel in openlucht als in serres.

Het braakland vormt dan de andere bestemmingen.

Consumptie

Een aantal statistieken in verband met de consumptie zijn gebaseerd op gegevens van GfK (Gesellschaft für Konsumforschung). GfK is een marktonderzoeksbureau dat in opdracht van VLAM (Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing) de aankopen voor thuisverbruik van een aantal voedingsproducten continu opvolgt bij een 5.000-tal Belgische gezinnen. Dus enkel het thuisverbruik is opgenomen in de cijfers. De consumptie van voeding buitenshuis wordt niet meegeteld.

Uit de gegevens van GfK kan echter niet het aandeel van de diverse producten in de totale bestedingen aan voeding en dranken berekend worden. Daartoe maken we gebruik van gegevens van de FOD Economie. FOD Economie organiseert tweejaarlijks een huishoudbudgetenquête bij een 5.000-tal huishoudens, waarbij alle huishoudelijke bestedingen worden genoteerd. Ook hier worden de uitgaven in restaurants en horeca niet meegeteld.

Extrapolatie (rentabiliteit en gebruik van energie, gewasbescherming, water en kunstmest in de Vlaamse landbouw)

De resultaten (rentabiliteit en enkele milieu-indicatoren) van de 650 bedrijven van het Landbouwmonitorningsnetwerk (LMN) hebben we geëxtrapoléerd naar de referentiepopulatie, zijnde het gemiddelde uit de landbouwtekening van Statbel voor de jaren 2011-2013 (19.267 bedrijven). Daarvoor hebben we de bedrijven van de steekproef en de populatie opgedeeld volgens 16 bedrijfstypes en vier economische bedrijfsgroottes. Het aantal strata is een evenwichtsoefening tussen het behoud van detail en een voldoende aantal LMN-bedrijven. De verhouding van het aantal bedrijven in de populatie ten opzichte van de steekproef is de extrapolatiecoëfficiënt.

Het bedrijfstype en de economische bedrijfsgrootte hebben we bepaald volgens de Europese bepalingen op basis van de standaardopbrengsten (SO), zijnde de geldwaarde van de bruto productie van de verschillende landbouwproducten tegen de prijs af boerderij zonder subsidies. De economische bedrijfsomvang wordt verkregen door de oppervlaktes van de teelten en het aantal dieren te vermenigvuldigen met de overeenkomstige SO's en deze op bedrijfsniveau op te tellen. Bedrijven onder de 25.000 euro vallen buiten het waarnemingsveld. Het bedrijfstype wordt bepaald op basis van het aandeel van de SO voor de verschillende teelten op het bedrijf aanwezig ten opzichte van de totale SO van het bedrijf. Een bedrijf is bijvoorbeeld gespecialiseerd in akkerbouw als minstens twee derde van de totale opbrengst uit de bedrijfstak akkerbouw komt.

Familiale arbeidskracht (FAK)

Het aantal FAK is het aantal niet-betaalde (meestal familiale) regelmatige en niet-regelmatig tewerkgestelde personen die omgerekend worden tot voltijdse arbeidskrachten (zie definitie voltijdse arbeidskrachten).

Gewaserosiegevoeligheid

Relatieve maat voor de erosiegevoeligheid van een bepaald type gewas of bodemgebruik, waarbij een waarde van 0 aangeeft dat er onder dit bodemgebruik geen bodemerosie door water kan optreden en een waarde 1 aangeeft dat onder dit bodemgebruik bodemerosie door water maximaal is, d.w.z. even intens als bij een volledig onbedekte (onbeschermd) bodem.

Grootvee-eenheden (GVE)

Het aantal GVE wordt bepaald door het aantal dieren om te zetten met behulp van volgende coëfficiënten: runderen jonger dan 1 jaar: 0,4; runderen van 1 jaar en jonger dan 2 jaar: 0,6; mannelijke runderen van 2 jaar en meer: 1; vaarzen van 2 jaar en meer: 0,5; melkkoeien: 1; zoogkoeien en reforme koeien: 0,8; schapen en geiten: 0,1; biggen van minder dan 20 kg: 0,027; zeugen: 0,5; andere varkens: 0,3; vleeskippen: 0,007; leghennen, poeljen en fokhanen: 0,014; ander pluimvee: 0,03 en paardachtigen: 0,6.

Hernieuwbare energiebronnen

Energiebronnen die onuitputtelijk zijn en telkens opnieuw kunnen worden gebruikt voor het opwekken van energie. Voorbeelden zijn waterkracht, zonne-energie (via zonnepanelen), windenergie (via windturbines), energie uit biomassa (bv. vergisting van groente-, fruit- en tuinafval, vergisting van mest of slib of verbranding van houtafval), aardwarmte, getijdenenergie en golfenergie.

Huishoudbudgetenquête

De huishoudbudgetenquête van de FOD Economie wordt om de twee jaar gehouden bij zo'n 6.000 huishoudens. De laatste vond plaats in 2014. In 2016 is er dus een nieuwe enquête gepland. De resultaten hiervan zijn ten vroegste beschikbaar in de zomer van 2017. De brontabel bevat gemiddelde uitgaven voor verschillende productgroepen en producten. Er zijn gegevens beschikbaar voor Vlaanderen, Wallonië, Brussel en België. Er is ook een tabel die de uitgaven opsplijt naar inkomensgroep. Omdat de enquête herzien is in 2012 en 2014 zijn de resultaten niet meer vergelijkbaar met de jaren ervoor. Sinds 2012 wordt de steekproef immers geïntegreerd in de enquête naar de arbeidskrachten. Op die manier is de responsgraad hoger en valt de steekproef voor meer variabelen te vergelijken met de oorspronkelijke steekproef van de enquête naar de arbeidskrachten.

Innovatie en innovatiesoorten

Innovatie is het creatief proces, waarbij er extra toegevoegde waarde gecreëerd wordt door de transformatie van kennis naar nieuwe producten, processen, diensten, markten en organisatievormen.

Op basis van de inhoud van de vernieuwing, wordt onderscheid gemaakt tussen vier soorten van innovatie (Deuninck et al., 2007; Vuylsteke & Van Gijsegem, 2010).

- Productinnovaties verwijzen naar de introductie van goederen of diensten voor de afzet die nieuw of significant verbeterd zijn op vlak van hun karakteristieken of het beoogde gebruik. Voorbeelden van productinnovaties in de land- en tuinbouw zijn nieuwe of verbeterde cultivars en rassen, genetisch gewijzigde gewassen of nieuwe toepassingen van bestaande teelten (zoals het gebruik van hop voor geneeskundige doeleinden en energieteelten).
- Procesinnovaties zijn nieuwe of significant verbeterde productie- of leveringsmethodes. Dergelijke innovaties kunnen o.a. leiden tot een daling van de productie- of logistieke kosten, een kwaliteitsverhoging, een lagere milieu-impact en meer dierenwelzijn. Voorbeelden zijn automatisatie, in-vitroteelt en weefselcultuur, geïntegreerde gewasbescherming, sensortechnologie, gebruik van gps-systemen en beeldverwerkingstechnieken.
- Vermarkttingsinnovaties zijn vernieuwingen in de manier waarop producten afgezet of vermarkt worden. Bedoeling is om de afzet te laten stijgen door vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen, door nieuwe markten aan te boren of door producten te herpositioneren op bestaande markten. De directe verkoop van hoeveproducten (op het bedrijf of op boerenmarkten), het inspelen op de levensstijl bij de verkoop van sierteeltproducten, nieuwe verpakkingen of productuitstallingen zijn voorbeelden.
- Organisatorische innovaties wijzen op vernieuwingen in de bedrijfsorganisatie om zo de werkkwaliteit of -efficiëntie te verbeteren, de informatie-uitwisseling te bevorderen of de capaciteit te verhogen om te leren en nieuwe kennis of technologieën te gebruiken. In de land- en tuinbouw kan het gaan om de keuze voor een nieuwe juridische structuur, de samenwerking met nieuwe partners of de introductie van nieuwe routines en andere procedures om het werk te organiseren.

Intensiteitskaarten

Uit de percelenlaag hebben we de relevante teelten voor de verschillende sectoren in een geografisch informatiesysteem geselecteerd en geëxporteerd. De laag werd omgevormd tot een puntenbestand. Aan elk (perceels)punt werd een waarde gehangen die gelijk is aan de oppervlakte vermenigvuldigd met de standaardoutput (zie het begrip standaardoutput) van de teelt.

Voor de veeteeltsectoren hebben we een gelijkaardige werkwijze gebruikt. Per landbouwnummer werd de som gemaakt van de waarde van het (melk-, vlees-, enz.) vee. Deze waarde werd bepaald door de dieraantallen te vermenigvuldigen met de bijhorende standaardoutput. De waarde werd ruimtelijk aan de locatie van de bedrijfszetel (stallen en gebouwen) gehangen.

Vervolgens hebben we een kernel-dichtheidskaart opgemaakt met een celgrootte van 1 hectare en een straal van 3.500 meter (default). Daarna hebben we de informatie over het agrobusinesscomplex uit de Kruispuntbank voor Ondernemingen toegevoegd op basis van het adres uit het Centraal Referentieadresbestand.

Volgende bronnen hebben we gebruikt bij de opmaak van de intensiteitskaarten:

- Agentschap voor geografische Informatie Vlaanderen (2016) Voorlopig referentiebestand gemeentegrenzen, versie 2016. Departement Informatie Vlaanderen, Brussel.
- Departement Landbouw en Visserij (2018) Berekening van de standaardopbrengsten. Departement Landbouw en Visserij, Brussel
- Departement Landbouw en Visserij (2017) Landbouwgebruikspercelen. Departement Landbouw en Visserij, Brussel.
- Mestbank - Vlaamse Landmaatschappij (2017) Diergegevens. Vlaamse Landmaatschappij, Brussel.

Intermediair verbruik

Het intermediair verbruik is de waarde van alle goederen en diensten die als input voor de productie van de beschouwde periode worden gebruikt en buiten de regionale hoeve (zie Productiewaarde) aangekocht worden. Deze post omvat geen uitgaven waarvan het gebruik verdeeld is over verschillende jaren.

Meer gespecificeerd geeft het intermediair verbruik de uitgaven weer, gedaan voor:

- zaai- en pootgoed dat in de handel aangekocht wordt
- energie en smeermiddelen
- meststoffen
- fyto-sanitaire producten
- veevoeders gekocht buiten de landbouw
- ingevoerd gebruiksvee
- klein materiaal en onderhoud- en herstellingskosten van machines en gebouwen
- algemene onkosten (diergeneeskundige zorgen, verzekeringen, water, enz.)

Per definitie omvat het intermediair verbruik noch de aankoop van materiaal waarvan de levensduur groter is dan één jaar, noch de aankoop of grote herstellingen van gebouwen, welke investeringsuitgaven zijn. De lonen maken geen deel uit van het intermediair verbruik.

Keten

De (agrovoedings)keten omvat alle schakels vanaf de agrarische toelevering tot en met de consument. De keten bestaat uit het agrobusinesscomplex (ABC), de groothandel, retail, catering en de consument.

Kunstmest(stoffen)

Hieronder worden doorgaans de middelen van niet-organische oorsprong verstaan die ter bevordering van de groei van gewassen aan de bodem worden toegevoegd (ook wel minerale meststoffen). Een betere omschrijving zou echter zijn: alle voedingselementen die in minerale vorm vermarkt worden. De oorsprong van de nutriënten kan divers zijn: synthese van stikstof uit de lucht met aardgas, mijnbouw van natuurlijke geologische afzettingen (zoals steenzouten of fosfaathoudende gesteenten) of gemineraliseerde organische bronnen (bv. na verassing). Aangezien verschillende chemische processen worden toegepast in extractie, opzuivering en formulering, worden ze meestal beschreven met de term 'kunstmest'.

Landbouwopleidingsniveau

Deze cijfers zijn afkomstig van de landbouwtelling van Statbel. Hierbij wordt volgende opdeling gehanteerd:

1. Enkel praktijkervaring: ervaring opgedaan door praktische arbeid op een landbouwbedrijf.
2. Basislandbouwopleiding: beëindigde opleidingscyclus aan een basisschool voor landbouwonderwijs en/of aan een opleidingscentrum met een beperkt aantal studierichtingen (waaronder tuinbouw, bosbouw, visteelt, veeartsenijkunde, landbouwtechnologie en aanverwante studierichtingen). Een afgesloten stageperiode op landbouwgebied wordt ook als basisopleiding beschouwd.
3. Volledige landbouwopleiding: elke vormingscyclus van een equivalent van minstens twee jaar voltijdse opleiding na beëindiging van de leerplicht, georganiseerd door een landbouwschool, een hogeschool of universiteit in studierichting landbouw, tuinbouw, bosbouw, visteelt, veeartsenijkunde, landbouwtechnologie en aanverwante studierichtingen.

Precisielandbouw

Precisielandbouw slaat op het verzamelen van data (o.a. via gps, sensoren, etc.) in de land- en tuinbouw, op basis waarvan, via slimme software, beslissingen worden ondersteund. Met behulp van deze technologie krijgen planten of dieren heel nauwkeurig die behandeling die ze nodig hebben.

Primair afval

Afval dat ontstaat bij de initiële afvalstoffenproducent.

Productiewaarde

De (eind)productiewaarde, berekend door het Departement Landbouw en Visserij, wordt opgesteld aan de hand van het begrip regionale hoeve: een fictief landbouwbedrijf dat de totale output van de Vlaamse landbouw voortbrengt. De eindproductiewaarde omvat de waarde van het gedeelte van de productie die verkocht wordt buiten deze regionale hoeve, het gedeelte dat verbruikt wordt door de landbouwer en zijn gezin en de inventarisverandering. Voor meer details wordt verwezen naar volgende publicatie: Bernaerts E. & Demuyne E. (2005) Regionale rekeningen van de landbouw, Departement Landbouw en Visserij, Brussel.

Regelmatig tewerkgesteld

In de mei-enquête van Statbel wordt gevraagd naar het aantal regelmatig tewerkgestelde personen. Een persoon wordt beschouwd als regelmatig tewerkgesteld als hij in de loop van de 12 maanden die de dag van de enquête voorafgaan, elke week of elke maand op het bedrijf gewerkt heeft, wat ook de wekelijkse of maandelijkse duur van zijn werk mag zijn. Deze persoon kan dus voltijds of deeltijds werken.

Rentabiliteit

De rentabiliteitsgegevens zijn gebaseerd op de naar regionaal vlak geëxtrapoleerde boekhoudresultaten van een 650-tal bedrijven die deel uitmaken van het Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN). In wat volgt worden de definities van enkele kengetallen weergegeven. Voor meer details wordt verwezen naar volgende publicatie: Bernaerts E., Maertens E., Oeyen A. & Tacquenier B. (2013) Economische resultaten van de Vlaamse land- en tuinbouw 2011-2012, Departement Landbouw en Visserij, Brussel.

- netto bedrijfsresultaat

Dit bedrag is het verschil tussen de totale opbrengsten en de totale kosten. Een positief (negatief) bedrag duidt een winst (verlies) aan.

- arbeidsinkomen:

Het arbeidsinkomen wordt gedefinieerd als de totale opbrengsten verminderd met de totale kosten exclusief de toegerekende en betaalde lonen. Dit arbeidsinkomen wordt uitgedrukt per voltijdse arbeidskracht (zie definitie voltijdse arbeidskracht).

- familiaal arbeidsinkomen

Het arbeidsinkomen van het gezin is gelijk aan het toegerekend loon voor de niet-betaalde regelmatig tewerkgestelde personen, vermeerderd met de winst of verminderd met het verlies. Het familiaal arbeidsinkomen wordt uitgedrukt per familiale arbeidskracht (FAK).

- bedrijfsinkomen

Het bedrijfsinkomen is het familiaal arbeidsinkomen vermeerderd met de toegerekende vergoeding op het eigen geïnvesteerde bedrijfs- en grondkapitaal. Het bedrijfsinkomen wordt net zoals het familiaal arbeidsinkomen uitgedrukt per FAK.

Sociale indicatoren (stress, tevredenheid en probleemgevoeligheid)

Voor het opstellen van sociale indicatoren waren enkel bedrijfsgegevens over stress, tevredenheid en probleemgevoeligheid ter beschikking vanuit het Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN). Om de ordinale variabelen te kunnen gebruiken in de figuur hebben we deze vertaald naar binaire variabelen.

De indicatoren voor tevredenheid zijn berekend uit scores van één tot tien die respondenten gaven over geluk, tevredenheid met het leven in het algemeen en inkomenstevredenheid.

De indicator voor stressgevoeligheid is gebaseerd op een aantal individuele stressfactoren. Deze werden tot een indicator voor stressgevoeligheid herleid door een score toe te kennen aan de frequentie van negatieve stressfactoren (altijd krijgt vier, meestal drie, enz.) en positieve stressfactoren (altijd één, meestal twee, enz.), en het gemiddelde te nemen van deze scores. Dus de indicator voor stress bekijkt de verdeling van de gemiddelde stress-scores op een schaal van 1 (zeer weinig stress) tot 4 (zeer veel stress).

De indicator voor de probleemgevoeligheid van een bedrijf is gebaseerd op het totaal aantal problemen op het bedrijf die de respondenten als belangrijk ervaren. De respondenten konden kiezen uit de volgende twaalf bedrijfsproblemen: onzekerheid over inkomen, administratieve lasten, verwerven van bijkomende grond, financiële problemen, onzekerheid over het beleid, onzekerheid over afname producten, beperkte leefbaarheid van het bedrijf, afwezigheid van opvolger, verkrijgen van vergunningen en rechten, beschikbaarheid van arbeidskrachten, ziektes (planten of dieren), onteigening. De probleemgevoeligheid wordt weergegeven op een schaal van nul (geen problemen) tot twaalf (zeer hoog).

Specialisatie

De indeling van de bedrijven volgens specialisatie is gebaseerd op het begrip standaardoutput (SO, zie definitie SO). De productierichting of specialisatie wordt vastgesteld rekening houdend met het relatieve aandeel van de verschillende producties in de totale SO van het bedrijf. De bedrijven worden ingedeeld in negen grote groepen.

specialisatie	benaming
gespecialiseerde bedrijven	
1	gespecialiseerde akkerbouwbedrijven
2	gespecialiseerde tuinbouwbedrijven
3	gespecialiseerde bedrijven met blijvende teelten
4	gespecialiseerde graasdierbedrijven met specialisatie:
5	gespecialiseerde hokdierbedrijven met specialisatie:
gemengde bedrijven	
6	bedrijven met combinaties van gewassen
7	bedrijven met combinaties van veeteelt
8	bedrijven met combinaties van gewassen en veeteelt
9	niet te classificeren bedrijven

Binnen deze groepen bestaat dan nog een verdere opdeling. Voor een gedetailleerd overzicht verwijzen we naar het Publicatieblad van de Europese Unie (PB, L220 van 17 augustus 1985).

Standaardoutput (SO)

De SO is de geldwaarde van de bruto landbouwproductie per eenheid (oppervlakte of dier) tegen prijzen af boerderij en exclusief btw. De subsidies worden niet in rekening gebracht.

De standaardopbrengsten worden per landbouwproduct vastgesteld. De lijst van de producten waarvoor de standaardopbrengsten worden berekend, is in overeenstemming met de lijst van de kenmerken voor de landbouwstructurenquêtes zoals vastgesteld bij Verordening (EG) nr. 1166/2008.

De standaardopbrengsten per eenheid zijn gebaseerd op gemiddelde waarden over een referentieperiode van vijf jaar, maar worden regelmatig geactualiseerd. Om een vergelijking met de voorgaande jaren mogelijk te maken, worden alle beschouwde jaren berekend met dezelfde SO-coëfficiënten. Tenzij anders vermeld, wordt gewerkt met SO₂₀₁₃ (gemiddelde 2011 tot en met 2015).

Op basis van deze gemiddelde SO-coëfficiënten per product en het belang van de verschillende producten binnen het bedrijf (oppervlakte of aantal dieren), wordt een SO per bedrijf berekend.

Thuisverbruik

Hiermee bedoelen we het verbruik van voeding door de huishoudens zelf. Consumptie van voeding buitenshuis wordt niet meegeteld. Cijfers over thuisverbruik geven de aankoop van voedingsproducten in winkels door huishoudens weer.

Toegevoegde waarde

De bruto toegevoegde waarde tegen marktprijzen is het verschil tussen de (eind)productiewaarde en het intermediair verbruik. Wanneer de bruto toegevoegde waarde vermeerderd wordt met de subsidies en verminderd met de taksen en de afschrijvingen, verkrijgt men de netto toegevoegde waarde tegen factorkosten. De netto toegevoegde waarde tegen factorkosten vertegenwoordigt het globale inkomen van de land- en tuinbouwactiviteit.

Vermesting

Vermesting is de ophoping van nutriënten in het milieu door agrarische, huishoudelijke en industriële activiteiten. Hierdoor worden de ecologische processen en natuurlijke kringlopen in de compartimenten bodem, water en lucht verstoord.

Verzuring

Verzuring wordt omschreven als de gezamenlijke (potentieel) verzurende effecten van luchtverontreinigende stoffen die via de atmosfeer worden aangevoerd.

Voltijdse arbeidskrachten (VAK)

Een VAK komt overeen met het aantal dagen dat een voltijds werkzame persoon werkt. Een arbeidskracht die het afgelopen jaar minstens 225 dagen gewerkt heeft op het bedrijf wordt beschouwd als 1 VAK. Arbeidskrachten die minder werken, krijgen naar rato minder VAK toegekend.

Watergebruik

Berekeningen van het watergebruik in de land- en tuinbouw werden gemaakt op basis van extrapolatie van gegevens uit de LMN-steekproef. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de volgende waterbronnen: leidingwater, hemelwater, oppervlaktewater en diep en ondiep grondwater. Het is moeilijk een realistisch totaalbeeld te krijgen van het watergebruik in de landbouw. Er kan immers niet altijd gebruik gemaakt worden van debietmeters, zodat men terugvalt op een best mogelijke schatting. De hoeveelheid opgevangen hemelwater moet hier gezien worden als een potentieel gebruikte hoeveelheid. Het hemelwater dat rechtstreeks op de landbouwpercelen valt en het privégebruik worden niet meegerekend.

WKK

Warmte-kranchkoppeling (WKK) is een energetisch proces dat kan bijdragen tot het reduceren van de energieverliezen bij de productie van warmte. Hierbij wordt warmte en elektriciteit in eenzelfde installatie opgewekt. Aangezien warmte zo moeilijk te transporteren is, bevindt deze installatie zich dicht bij de warmteverbruiker.

Zelfvoorzieningsgraad

De zelfvoorzieningsgraad geeft de verhouding weer (uitgedrukt in %) tussen de geproduceerde en de totale verbruikte hoeveelheden. Dit kengetal meet in welke mate de nationale productie de nationale behoefte dekt.